

**ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΟΠΙΕΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ**

**με αφορμή την ανθολόγηση ποιημάτων της Έμιλι Ντίκινσον
και την προβολή της ταινίας *Paterson*
την Κυριακή 23/6/2019 στην κατάληψη Σινιάλο**

I

ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΛΥΤΗ ΥΠΕΡΟΧΗ ΤΗΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ

Στον βαθμό που η καλλιτεχνική δραστηριότητα καταπιανόταν ανέκαθεν με τα παραγνωρισμένα προβλήματα της καθημερινής ζωής, θα μπορούσε πράγματι να ειπωθεί ότι η κυρίαρχη τάση της μοντέρνας τέχνης (μέσω του ακαδημαϊσμού και της άκριτης συμπόρευσής της με τη βιομηχανική παραγωγή της καπιταλιστικής κοινωνίας) αποτέλεσε μια μαρτυρία γενικευμένης καταστροφής της καλλιτεχνικής έκφρασης.

Παράλληλα όμως με αυτή την κυρίαρχη τάση διαμορφώθηκε ένα αντίθετο ρεύμα που, έλκοντας την καταγωγή του μεταξύ άλλων από το έργο της Έμιλι Ντίκινσον και έχοντας ως βασικό εκφραστή τον επίσης Αμερικανό ποιητή Γουίλιαμ Κάρλος Γουίλιαμς (ο οποίος αποτελεί ένα από τα κύρια σημεία αναφοράς της ταινίας *Paterson* του Τζιμ Τζάρμους), ριζώνει στην τοπικότητα και θέτει εκ νέου στο επίκεντρο την καθημερινή ζωή.

Τι είναι όμως αυτό το “σημαίνον ασήμαντο”, η καθημερινή ζωή για την οποία ο Ραούλ Βανεγκέμ έγραφε ότι, εφόσον δεν αναφέρονται ρητά σε αυτή (παραβλέποντας, για παράδειγμα, το ανατρεπτικό στοιχείο που υπάρχει στον έρωτα), όσοι μιλάνε για επανάσταση και για πάλη των τάξεων έχουν ένα πτώμα στο στόμα τους;

Σε ένα μαγνητοφωνημένο κείμενο με τίτλο “*Προοπτικές συνειδητών αλλαγών στην καθημερινή ζωή*” που δημοσιεύτηκε στο τεύχος 6 της Καταστασιακής Διεθνούς, ο Γκυ Ντεμπόρ χρησιμοποιεί τον ορισμό του Ανρί Λεφέβρ σύμφωνα με τον οποίο καθημερινή ζωή είναι “αυτό που μένει αν αφαιρεθούν από το βίωμα όλες οι εξειδικευμένες δραστηριότητες”. Έτσι, οι κοινωνιολόγοι τείνουν να αφαιρούν από την καθημερινή ζωή και να ρίχνουν στις διαχωρισμένες σφαίρες οτιδήποτε συμβαίνει κάθε στιγμή, χρησιμοποιώντας ορισμένες επαγγελματικές έννοιες που γεννήθηκαν από τη διαίρεση της εργασίας. Τρέφουν γι’ αυτές μια τυφλή εμπιστοσύνη και, επομένως, βλέπουν παντού εξειδικευμένες δραστηριότητες και καθημερινή ζωή πουθενά.

Αυτή η απόρριψη της έννοιας της καθημερινής ζωής ως ανύπαρκτης, άχρηστης ή χυδαίας υποκρύπτει μια ανάγκη εξασφάλισης των διανοουμένων μέσα στα όρια ενός τρόπου σκέψης που θεμελιώνεται στον διαχωρισμό τεχνητών τμηματικών

πεδίων, μέσα στα όρια του κυρίαρχου τομέα της κοινωνίας στον οποίο συμμετέχουν απατηλά μέσω της κατοχής κάποιας πολιτιστικής εξειδίκευσης. Εφόσον λοιπόν η έννοια της καθημερινής ζωής καλύπτει αυτό που απομένει από την πραγματικότητα μετά τον κατατεμαχισμό, την ταξινόμηση και την καταχώρισή της σε καταλόγους, ο λόγος για τον οποίο την αγνοούν είναι ακριβώς επειδή αποτελεί τη σκοπιά της ολότητας και επιβάλλει την αναγκαιότητα μιας σφαιρικής κρίσης, μιας πολιτικής.

Κάθε σχέδιο ξεκινά από την καθημερινή ζωή και κάθε έργο επιστρέφει σε αυτή για να βρει το αληθινό του νόημα, καθώς στην πράξη όλα εξαρτώνται από το επίπεδο στο οποίο θα τεθεί το ερώτημα: πώς ζω και πώς ικανοποιούμαι ή δεν ικανοποιούμαι από τη ζωή μου; Η κριτική της καθημερινής ζωής μπορεί λοιπόν να γίνει κατανοητή ως η κριτική που από θέση ισχύος ασκεί σε οτιδήποτε βρίσκεται έξω από αυτήν η ίδια η καθημερινή ζωή, η οποία αποτελεί το κέντρο των πάντων: της ολοκλήρωσης ή μη των ανθρώπινων σχέσεων, της χρήσης του βιωμένου χρόνου, των αναζητήσεων της τέχνης, της επαναστατικής πολιτικής.

II

ΑΘΛΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ

Η υποβάθμιση της σημασίας της καθημερινής ζωής ακόμα και από εκείνους που δεν έχουν κανένα συμφέρον να την αγνοούν μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι είναι οργανωμένη στο πλαίσιο μιας σκανδαλώδους φτώχειας. Αυτή η φτώχεια της ανθρώπινης δημιουργικότητας έχει οργανωθεί ιστορικά, υπακούοντας στις ανάγκες της ιστορίας της εκμετάλλευσης, και επιβάλλεται στην καθημερινή ζωή μέσα από τον καταναγκασμό και τη βία μιας κοινωνίας διαιρεμένης σε τάξεις.

Με την ανάπτυξη της βιομηχανικής παραγωγής, αυτή η κοινωνία εξαφάνισε κάθε νόημα από τις κινήσεις της εργασίας και διαμόρφωσε μοντέλα ανθρώπινης συμπεριφοράς που δεν κατάφεραν να διατηρήσουν καμία συνάφεια με την καθημερινότητα. Αντιστρέφοντας την εργασιακή ηθική του κλασικού καπιταλισμού (για τον οποίο λογιζόταν ως χαμένος χρόνος οτιδήποτε γινόταν έξω από την παραγωγή και τη συσσώρευση), ο θεαματικός καπιταλισμός με τις απαιτήσεις του για αυξημένη κατανάλωση ομολόγησε ανοιχτά ότι χαμένος χρόνος είναι ο χρόνος που ξοδεύεται στη δουλειά, η οποία δικαιολογείται μόνο από τις διάφορες ανταμοιβές που επιτρέπουν την αγορά ανάπαυσης, καταναλωτικών αντικειμένων ή διασκεδάσεων –δηλαδή μιας καθημερινής κατασκευασμένης παθητικότητας. Η κενότητα αυτών των διασκεδάσεων, ο τεχνητός χαρακτήρας των καταναλωτικών αναγκών και η αδυναμία για ανάπαυση ολοκληρώνουν έτσι τη μετατροπή του συνόλου του βιωμένου χρόνου σε χρόνο νεκρό. Ακόμα και ο έρωτας νοσηματοδοτείται με όρους ψευδούς αναγνώρισης ενός πλαστοποιημένου σχεδίου, με όρους προσκόλλησης και εξάρτησης που τον εξομοιώνουν με ναρκωτικό: το ερωτικό πάθος βιώνεται

αρχικά ως άρνηση όλων των άλλων παθών, προτού παρεμποδιστεί και ξαναβρεθεί στο τέλος απατηλά μέσα στα ανταλλάγματα που προσφέρει η κυρίαρχη κοινωνία.

Ο σύγχρονος καπιταλισμός κατέστησε την καθημερινή ζωή μια αστυνομικά ελεγχόμενη ζώνη, έναν αποικιοκρατούμενο τομέα που αποτελεί πεδίο καταναγκαστικής επέκτασης της αγοραίας οικονομίας. Με τη μετατροπή των ανθρώπων σε απομονωμένους καταναλωτές και με την απαγόρευση της μεταξύ τους επικοινωνίας, η κοινωνία του εμπορεύματος γενίκευσε τις συνθήκες εξατομίκευσης και υποβίβασε την καθημερινή ζωή σε ιδιωτική-στερημένη ζωή, σε χώρο του διαχωρισμού και του θεάματος. Ως κατανάλωση του βιωμένου χρόνου, η χρήση της καθημερινής ζωής προσδέθηκε έτσι ολοκληρωτικά στο βασίλειο της σπάνης: της σπάνης του ελεύθερου χρόνου και των πιθανών χρήσεων αυτού του χρόνου.

Η κίνηση ενσωμάτωσης της τεχνολογίας στην καθημερινή ζωή (με τις μαζικοποιημένες υπερταχείες μετακινήσεις, τις οικιακές συσκευές, τα αυτοκίνητα, τα κινητά τηλέφωνα και κάθε λογής γκάτζετ) αντανάκλα την ανικανότητα της σημερινής κοινωνίας να επινοήσει μια τεχνική απελευθέρωσης της καθημερινής ζωής. Είναι μια κίνηση εναρμονισμένη με την ανάπτυξη της ανορθολογικής εμπορευματικής οικονομίας που πολλαπλασιάζει τις βλαπτικότητες και ενισχύει τις ολοκληρωτικές τάσεις οργάνωσης της ζωής τις οποίες αποκαλύπτει, για παράδειγμα, ο σύγχρονος πολεοδομικός σχεδιασμός. Το ζήτημα της χρήσης των τεχνικών μέσων (στην καθημερινή ζωή και αλλού) αναδεικνύεται έτσι ως ένα πολιτικό πρόβλημα το οποίο συνίσταται στο γεγονός ότι, απ' όλα τα τεχνικά μέσα που έχουν ή θα μπορούσαν να έχουν εφευρεθεί, χρησιμοποιούνται σήμερα μόνο εκείνα που εξυπηρετούν τη διαιώνιση της κυριαρχίας των ιδιοκτητριών τάξεων.

III

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ

Η συνείδηση της αθλιότητας της κυρίαρχης οργάνωσης της καθημερινής ζωής είναι αδιαχώριστη από τη συνείδηση του ανεκμετάλλετου πλούτου αυτής της ζωής, από την επίγνωση των δυνατοτήτων και των επιθυμιών που εδράζονται σε αυτήν αλλά παρεμποδίζονται από τη λειτουργία της σημερινής κοινωνίας. Το σχέδιο της πραγμάτωσης αυτού του δυνητικού πλούτου της καθημερινής ζωής είναι το πιο επίμαχο και επιτακτικό πολιτικό ζήτημα, που αποκαλύπτει το βάθος του αγώνα για την κοινωνική απελευθέρωση και οδηγεί σε μια καινούρια, πιο ριζοσπαστική αντίληψη και πρακτική της επανάστασης. Η φυγή από την πολιτική σε αυτό το επίπεδο δεν αντιφάσκει με το να είναι κανείς ενεργό μέλος ενός λενινιστικού κόμματος. Η αντίληψη μιας καινούριας κοινωνίας που επαναλαμβάνει τους σκοπούς ύπαρξης της παλιάς χωρίς να αλλάζει το νόημα

της ζωής των ανθρώπων, χωρίς να αναγνωρίζει και να απαιτεί μια καινούρια επιθυμία, αυτή είναι η πραγματικά ουτοπική τάση του σοσιαλισμού.

Το σημερινό επαναστατικό κίνημα καλείται να τελειοποιήσει τα παλιά όπλα άρνησης και να εμπλουτίσει το πρόγραμμά του, αντλώντας διδάγματα από τις προηγούμενες ήττες του. Ως απόπειρα καθολικής αμφισβήτησης του εμπορεύματος και της ιεραρχημένης εξουσίας, πρέπει να επινοήσει και να προτείνει μια διαφορετική χρήση της ολότητας της καθημερινής ζωής και να στηριχτεί *άμεσα* σε νέους τύπους ανθρώπινων σχέσεων και σε νέες καθημερινές πρακτικές (αναγνωρίζοντας και καταπολεμώντας την πιθανή επανεμφάνιση των κυρίαρχων σχέσεων μέσα στον ίδιο τον αγώνα για την κατάργησή τους). Στο πλαίσιο αυτό θα χρειαστεί να απαρνηθεί κάθε υποπροϊόν της αιωνιότητας που επιβίωσε στον κόσμο του θεάματος, δηλαδή καθετί που προφασίζεται ότι ξεπερνά την καθημερινή ζωή: το μυστήριο των εξειδικεύσεων, το “μεγαλείο” των ηγετών, την “αθανασία” μιας τέχνης που, αποθηκευμένη ως εμπόρευμα, αναζητά το νόημά της έξω από την ίδια τη ζωή πασχίζοντας να διαιωνίσει τη στιγμή που πέρασε.

Η επανάσταση της καθημερινής ζωής, η ριζική και έμπρακτη κριτική της κοινωνίας του θεάματος, θα πραγματώσει το σχέδιο της γενικευμένης κοινωνικής αυτοδιεύθυνσης διαμέσου της οποίας τα άτομα και οι κοινότητες θα μπορέσουν να δημιουργήσουν ελεύθερα και συνειδητά το σύνολο της ιστορίας τους. Αυτό το έργο δεν μπορεί να το αναλάβει κανένα “επαναστατικό” κόμμα και κανένα “πρωτοποριακό” καλλιτεχνικό κίνημα, διότι ο επαναστατικός μετασχηματισμός της καθημερινής ζωής συνεπάγεται το τέλος κάθε εξειδικευμένης πολιτικής και κάθε διαχωρισμένης καλλιτεχνικής έκφρασης, που έχουν ήδη φθαρεί αμετάκλητα.